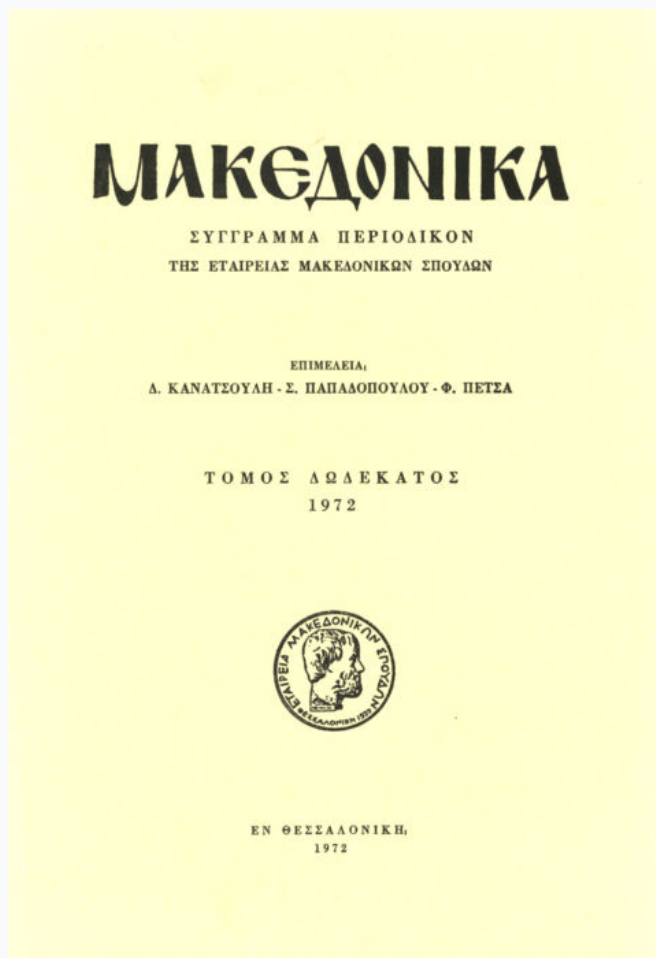

Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερούται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

Δύο ανέκδοτα τουρκικά έγγραφα προερχόμενα εκ των Μονών του Αγίου Όρους, Λαύρας και Βατοπεδίου

Ιωάννης Κ. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.1010](https://doi.org/10.12681/makedonika.1010)

Copyright © 2015, Ιωάννης Κ. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης Ι. Κ. (1972). Δύο ανέκδοτα τουρκικά έγγραφα προερχόμενα εκ των Μονών του Αγίου Όρους, Λαύρας και Βατοπεδίου. *Μακεδονικά*, 12, 283–295. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1010>

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΑ ΕΚ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ
ΛΑΥΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ

Κατωτέρω δημοσιεύω ἐν μεταφράσει δύο ἀνέκδοτα τουρκικά ἔγγραφα προερχόμενα ἐκ τῶν μονῶν Μεγίστης Λαύρας καὶ Βατοπεδίου, τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν κατὰ τὸ διάστημα τῆς τουρκοκρατίας τῶν ἀρχαιότερων καὶ σπουδαιότερων βυζαντινῶν αὐτῶν μονῶν.

Ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα ταῦτα τυγχάνουν δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα ἐκ μεταφράσεων τῶν πρωτοτύπων τουρκικῶν κειμένων, αἵτινες εἶναι καταχωρημένοι εἰς τοὺς κώδικας τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους, προφανῶς δι' ὑπηρεσιακὴν χρῆσιν τῶν μονῶν, ὡς γράφει ὁ Ἀλέξανδρος Λαυριώτης, μοναχός, εἰς ἐγχειρισθὲν εἰς τὸν ἐκδίδοντα ἰδιόγραφον σημείωμα.

Τὸ πρῶτον ἔγγραφον τυγχάνει ἐπίσημος κυβερνητικὴ πρᾶξις μορφῆς κτηματολογίου ἀφιερωμάτων¹, προέρχεται ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς Λαύρας καὶ ἐκ τοῦ ἑρμαρίου τῆς Συκιᾶς, ὡς ἀναγράφεται ἐν ἐπικεφαλίδι τούτου, καὶ ἐξεδόθη παρὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ρούμελης² κατὰ τὸ σεληνιακὸν ἔτος Ἑγείρας 976 (καθ' ἡμᾶς 1569), ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου³ (εἰκ.1), περιλαμβάνει δὲ λεπτομερῶς πλεῖστα ὅσα κτήματα εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἀνήκοντα εἰς τὰς διαφόρους μονὰς αὐτοῦ, καθὼς καὶ διάφορα ἀγιορειτικὰ μετόχια εὑρισκόμενα εἰς πλησιχώρους περιοχάς, Ὁρμύλιαν, Μαντεμοχώρια, Θεσσαλονίκην καὶ περιοχὴν Σερρῶν, Δράμας, νῆσον Λήμνον κ.λ., τὰ ὁποῖα ἐκηρύχθησαν ἀφιερώματα, ὑποκείμενα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ δια χεῖρις ἐπιτρόπων ὀριζομένων παρὰ τῶν μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους διὰ πράξεων συντασσομένων ἐνώπιον τῶν ἀρμοδίων τουρκικῶν ἀρχῶν παρουσίᾳ ἀξιοσεβάστων μαρτύρων.

1. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, βακοῦφ ναμές, κυρίως σημαίνει κτηματολόγιον. Ἐνικὸς ἐβκάφιον ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ enkaḫ πληθυντικὸς τοῦ vakıf. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν σημαίνει κυρίως κεντρικὴ διοίκησις βακουφικῶν κτημάτων.

2. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, Ρούμελη βαλεσῆ, ποῦ σημαίνει κατὰ λέξιν νομάρχης τῆς Ρούμελης, δηλαδὴ τῆς χώρας τῶν Ρωμηῶν (Ρούμ ilı). Ἡ ἑδαφικὴ καὶ διοικητικὴ ἑκτασις αὐτῆς ἐτροποποιεῖτο κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τῆς διοικητικῆς ἱστορίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Τὸ θέμα μπεηλέρμπεης τῆς Ρούμελης ἢ τῆς Ἀνατολῆς δὲν πρόκειται νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ.

3. Τουρκιστὶ Κανονού. Ἐν τούτοις τόσον ξένοι ἱστορικοὶ συγγραφεῖς ὅσον καὶ Ἑλληνες τὸν ἀποκαλοῦν μεγαλοπρεπῆ.

Εἰκ. 1. Ὁ σουλτάνος Σουλεϊμάν Β'

(M. - M. Alexandrescu - Dersca, Nicolae Iorga, a Romanian historian of the Ottoman Empire, Bucarest 1972)

Εἰκ. 2. Ὁ σουλτάνος Μεχμέτ Β΄

(M. - M. Alexandrescu - Dersca, Nicolae Iorga, a Romanian historian of the Ottoman Empire, Bucarest 1972)

Τὸ δεύτερον ἔγγραφο ἀφορᾷ ἐπίσης εἰς φερμάνιον τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς κατ'ἑδρας¹ Θεσσαλονίκης, Σιδηροκάστρου², Σερρών, Δράμας, Βεροίας καὶ Πραβίου³, περιλαμβάνει δὲ κτήματα εὐρισκόμενα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μακεδονίας, τὰ ὁποῖα διετέλουν ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς εἰσέτι ἐποχῆς ὑπὸ τὴν κυριότητα, νομὴν καὶ διακατοχὴν αὐτοῦ ἢ ἡγοράσθησαν ἀργότερον ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν παρὰ τοῦ τουρκικοῦ Δημοσίου ἢ παρεχωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ Β' (εἰκ. 2) καὶ τῶν διαδόχων του. Τὸ φερμάνιον δίδει ἐντολὰς περὶ τοῦ τρόπου διαχειρίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀπαγορεύει τὴν ἀνάμειξιν τῶν κατὰ τόπους τουρκικῶν ἀστυνομικῶν καὶ φορολογικῶν ὑπαλλήλων, διότι τὰ κτήματα ταῦτα, καθὼς καὶ τὰ ποιμνία καὶ ἄλλα κινητὰ πράγματα καὶ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῶν ἀποβιούντων, διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν μονῶν κατὰ τὰς «ἐκπαλαὶ διαταγὰς τῶν θανόντων παλαιῶν σουλτάνων» κ.λ.

Τὰ δύο ταῦτα γραπτὰ τουρκικὰ μνημεῖα τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, ὡς καὶ μεταφράσεις δώδεκα ἐτέρων φερμανίων γενικωτέρας φύσεως, περιέχοντα πληθώραν πληροφοριῶν τῶν ἐτῶν 1808-1856, ἀγνώστου μεταφραστοῦ, ἀντιγραφέντα ἐξ ἀγιορειτικῶν κωδίκων, ὡς γράφω ἄνωτέρω, μετὰ ἐτέρων πέντε φερμανίων ἀντιγράφων ἐκ μεταφράσεων πολυσελίδων, γενομένων παρὰ τοῦ καλοῦ τουρκομαθοῦς Ἰωάννου Παναγιωτίδου⁴ ὑπογεγραμμένων παρὰ τοῦ ἰδίου, ἀφοροῦν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ πολλὰ ἀγιορειτικά μετόχια τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν χερσόνησον Κασσάνδραν, περιέχουν δὲ καὶ αὐτὰ ἀφθονίαν παντοειδῶν πληροφοριῶν. Ταῦτα ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσίν μου πρὸ ἐπταετίας παρὰ τοῦ φιλίστορος μοναχοῦ Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου-Λαζαρίδου, διατελέσαντος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐπρόκειτο ἐν συνεργασίᾳ μετ' αὐτοῦ νὰ ἐκδώσωμεν ὅλην αὐτὴν τὴν συλλογὴν τῶν ἀνεκδότων αὐτῶν ἐγγράφων τῆς τουρκοκρατίας, ἀλλ' ἄτυχαι καὶ ἀπρόβλεπτα γεγονότα ἐπληξαν τὸν φιλίστορα καὶ πολυμαθεῖ αὐτὸν γέροντα καὶ τοῦτο ἐματαιώθη ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον. Ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δὲν κατάρθωσα νὰ λάβω φωτοτυπίας τῶν δημοσιευμένων αὐτῶν τουρκικῶν ἐγγράφων, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο ἀργότερον δι' αὐτοπροσώπου μεταβάσεως εἰς τὸ Ἀγιώνυμον Ὅρος, ἔνθα ὡς ἐπληροφορήθην παρὰ φίλου ἐπιστήμονος, εἰδικοῦ ἐν προκειμένῳ, εὐρίσκονται ταῦτα.

1. Καντῆς, Τοῦρκος ἱεροδίκης, εἶδος τοπικοῦ δικαστοῦ δικάζοντος κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Σεριάτ=Ἱεροῦ Νόμου.

2. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, Σέντρε Καπουσοῦ.

3. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, Πραβίστα.

4. «Μακεδονικά», τ. 6 (1964-65) σ. 256-265, ἔνθα πραγματεία τοῦ γράφοντος περὶ διακανονισμοῦ φορολογικῶν θεμάτων καὶ ἄλλων τινῶν παρεμφερῶν ζητημάτων τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Πρέπει νὰ προσθέσω ἐδῶ, ὅτι τόσον εἰς τὰς μεταφράσεις τοῦ βακοῦφ ναμέ, ὅσον καὶ εἰς τοῦ φερμανίου, ἐπέφερον μεταβολάς τινας φραστικές, οὐδόλως ἀλλοιούσας τὸ τουρκικὸν κείμενον ἐννοιολογικῶς καὶ τοῦτο ἔπραξα ἵνα καταστοῦν ταῦτα εὐληπτα εἰς τὸν μὴ τουρκομαθῇ ἀναγνώστην. Ὅπου δὲ ὑπάρχει ἀνάγκη ἀποδόσεως ὄρων νομικῶν, διοικητικῶν, φορολογικῶν, προνομιακῶν ὁρισμῶν καὶ ἄλλων παρεμφερῶν, ἀναγράφω ταῦτα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις, ὥστε οἱ κατέχοντες τὴν παλαιὰν ἀραβοτουρκικὴν γραφὴν νὰ ἔχουν τοῦτο ὑπ' ὄψιν.

Διὰ τὰ τουρκικά ἐν γένει ἔγγραφα τὰ εὕρισκόμενα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἢ ἔχοντα ὅπωςδὴποτε σχέσιν μὲ αὐτό, ἐδημοσιεύθησαν ἀρκεταὶ ἐργασίαι, ἄλλαι δὲ εὕρισκονται ὑπὸ ἔκδοσιν. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως ἐν Θεσσαλονίκῃ τοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν, καταβάλλεται συστηματικὴ προσπάθεια συγκεντρώσεως, μελέτης, φωτοτυπήσεως ἢ ἀντιγραφῆς ἀνεκδότων κειμένων τῆς τουρκοκρατίας εὕρισκομένων τόσον εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅσον καὶ ἀλλοῦ. Διὰ τὰ ἐκδοθέντα ἀναφέρω προχείρως: Σ π. Λ ά μ ρ ο υ, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου Ὁρους Ἑλληνικῶν Κωδίκων, ἐν Κανταβρυγίᾳ τῆς Ἀγγλίας 1893. Ε ὕ λ ο γ ί ο υ Κ ο υ ρ ί λ α, Κατάλογος τῶν Κωδίκων τῆς Ἱερᾶς Σκῆτης Κανσοκαλυβίων κ.λ., Paris 1930. Γ ε ρ. Σ μ υ ρ ν ά κ η, μοναχοῦ, Τὸ Ἅγιον Ὅρος, Ἀθῆναι 1903. Ἀ ν δ ρ. Λ ι γ ν ο ὕ, Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας 1778-1832, Πειραιεὺς 1926-1932. Προηγ. Ἀ δ ρ ι α ν ο ὕ Β α τ ο π ε δ ι ν ο ὕ, Περιληπτικὸς κατάλογος ἑλληνικῶν ἐγγράφων καὶ κωδίκων κ.λ., Ἀθῆναι 1921. Ι. Κ. Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, Ἱστορικά Ἀρχεῖα Μακεδονίας. Α'. Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης (1695-1912). Β'. Ἀρχεῖον Βεροίας - Ναούσης (1598-1886). Γ' Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς Βλατάδων (1446-1839) κ.λ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω πηγῶν βραχέως ἀναγραφεισδων ἐδῶ, πληθώρα ἐγγράφων ἐν πρωτοτύπῳ καὶ μεταφράσει διασώζονται εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, θὰ ἦτο δὲ εὐχῆς ἔργον νὰ ἐκδοθοῦν ταῦτα τμηματικῶς πρὸς ὄφελος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας. Τὸ Ἀγινύμμον Ὅρος καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον τῆς σκληρᾶς δουλείας προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γένος, ἀλλὰ ὑπῆρξε καὶ κιβωτὸς συγκεντρώσεως καὶ διαφυλάξεως παντοειδῶν κειμηλίων καὶ γραπτῶν μνημείων τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τοῦ ἔθνους. Πρέπει ταῦτα νὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀρμοδίων καὶ εἰδικῶν ἐπιστημόνων, ὥστε δημοσιευόμενα σὺν τῇ χρόνῳ νὰ γίνουν προσιτὰ εἰς σὺμπαντα τὸν ἑλληνισμόν, διάδοχον τῆς προγονικῆς πνευματικῆς κληρονομίας, ὡς καὶ τὴν διεθνή ἐπιστήμην.

Ι

Ἀρχεῖον Λαύρας

Ἐρμάριον Συναῖς

(διὰ χειρὸς Ἀλεξάνδρου Λαυριώτη)

Ἀντίγραφον

Ἐπιγραφή: Μετάφρασις βακοῦφ ναμέ ἀριθ. 1 τῷ 976 σεληνιακῷ ἔτει. Ἀντίγραφον μεταφράσεως τοῦ βακοῦφ (βακίφ) ναμέ. Ἐπικυροῖ ὁ Ἐμπουσόντ ἐφέντης δι' ἰδίας ὑπογραφῆς τὴν γνησιότητα τοῦ περιεχομένου τοῦ βακοῦφ ναμέ. Σφραγὶς τοῦ Σταμπόλ ἐφέντη ὀνόματι Μωχάμετ νιοῦ Σουσάμ. Τ. Σ.¹

Ἡ Νομαρχία τῆς Ρούμελης² καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Μαντεμοχωριῶν³, εἰς ἣν ὑπόκειται τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐκ μέρους τῶν προϊσταμένων τῆς Μονῆς Λαύρας Νείλου νιοῦ Γεωργίου, Ἰγνατίου νιοῦ Θεοδώρου καὶ Ἱερεμίου νιοῦ Μιχαήλ καὶ μοναχῶν ὄντων ὅλων τεσσαράκοντα, ἐγγεγραμμένων εἰς τὸ κτηματολόγιον⁴ των, ὡς συναδέλφων καὶ κατὰ μαρτυρίαν τῶν ἡγουμένων τοῦ μοναστηρίου Κοντλουμουσίου Ἀνανίου νιοῦ Γεωργίου καὶ Αὔξεντιου νιοῦ Ἐμμανουήλ, καθὼς κατωτέρω φαίνεται, διωρίσθη καὶ ἐπεκρῶθη ὡς Ἐπίτροπος διὰ τὰ ὁμολογήσῃ τὸ ἐβκάφιον⁵ ὁ ἡγούμενος Θεοφάνης Γεωργίου τῆς μνημονευθείσης μονῆς Λαύρας, παρόντος καὶ τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς αὐτῆς μονῆς ἡγουμένου Γαβριὴλ Παπαῖ Ἰωάννον, ὁμολόγησεν εἰς τὸ Κριτήριον καὶ κατέθεσε τὰ ἀκόλουθα. Τὰ κτήματα τὰ ὁποῖα ἐξουσιάζομεν ὅλοι ὁμοῦ συντροφικῶς καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι κυρία ἰδιοκτησία ἡμῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: Κύκλωθεν τοῦ μοναστηρίου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ, ὕψηλὰ καὶ χαμηλὰ τεσσαράκοντα πέντε δωμάτια, εἰς σταῖλος, μία οἰκία μεγάλη ὀνομαζομένη Τράπεζα, ἐν δωμάτιον, μία αἴθουσα, εἰς φοῦρνος, μία ἀποθήκη, ἕτερος σταῖλος, τρεῖς βρύσεις, ἐν πηγάδιον, τρεῖς οἰκίαι ὀνομαζόμεναι Πύργος, καὶ πλησίον τῆς ρηθείσης μονῆς εἰς τὸ νερόν⁶ τὸ ὀνομαζόμενον Μελανά, δύο νερόμυλοι καὶ εἴκοσι στρέμματα ἀμπέλια, δύο στρέμματα κῆπος, ἐλαιὼν καὶ νεραντζῶν καὶ μία οἰκία, καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται τοῦ κῆρ Ἡσαῖον, τέσσαρες οἰκίαι καὶ τεσσάρων στρεμμάτων ἀμπελος, εἰς δὲ τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον Κερασιά, τέσσαρες οἰκίαι καὶ τεσσάρων στρεμμάτων ἀμπελος καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον Πύργος Ἁγία Ἄννα, ἐνὸς καὶ ἡμίσεος στρέμματος κῆπος, ἐλαιὼν, ὁ δὲ παλαιὸς πύργος ἐν τοῖς ἀμπέλοις τοῦ Ἁγίου Παύλου διακόπτεται μὲ ἑνδεκα δωμάτια καὶ γίνεται σύνορον. Ὑπάρχει δὲ καὶ ξηρὸς χείμαρρος⁷, ὅστις βαίνει μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Ὄρους, ὁ δὲ περιλαμβανόμενος τόπος, χρησιμεύει διὰ βοσκήν τῶν ποιμνίων. Εἰς τὴν θέσιν Μορφινοῦ ὑπάρχει πύργος ἔχων δέκα στρέμματα ἀμπέλους, εἰς τὴν ἰδίαν

1. Τὰ ἀνωτέρω προτάσσονται τοῦ κειμένου τοῦ βακουφναμέ θεθέντα παρὰ τοῦ μεταφραστοῦ.

2. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, Ρούμελη βαλεσῆ.

3. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, σιντρικίς, τὸ βυζαντινὸν Σιδηροκαύσια.

4. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, μουλκναμέ.

5. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, ἐβκάφ.

6. Ἐννοεῖ αὔλακα νεροῦ ἢ ρύακα.

7. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, κουρουντερέ.

δὲ θέσιν ὑπάρχει ἐπὶ νεροῦ εἰς νερόμυλος, εἰς δὲ τὴν θέσιν ὀνομαζομένη Σκίτη ὑπάρχουσι τριάκοντα ἐξ οἰκίαι, τριάκοντα ἐξ στρέμματα ἀμπέλων, χωραφίων καὶ ἐλαιῶνων καὶ εἰς μύλος, τὸ ὅποιον μέρος ὀνομάζεται Σκίτη. Τῆς εἰρημένης Σκίτης τὰ δάση διὰ ἐξέλευσιν, μέρος τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου καὶ ἕτερον μέρος Τουρλωτὶ ὀνομαζόμενον μέχρι τοῦ μεγάλου βουνοῦ, καὶ εἰς ἄλλο μέρος θάλασσα, καὶ ἄλλο μέρος ὁ ποταμὸς τοῦ Καλλινίκου καὶ λάκκος, καὶ φθάνει μέχρι τοῦ μοναστηρίου Καρακάλλου, ἔπειτα ἀνεβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ φθάνει μέχρι τῆς ὀρθῆς μαύρης πέτρας, καὶ ἀπὸ τὸ ξυλόσυρμον μέχρι τῆς θαλάσσης. Ταῦτα εἰσὶ τὰ γνωστὰ ὄρια. Ὑπάρχει δὲ καὶ δρόμος, ὅστις πηγαίνει εἰς τὸν Ἀντίθωνα καὶ φθάνει εἰς τὸν δρόμον τοῦ μοναστηρίου Ἀγίου Παύλου καὶ εἰς τὸν Μυλοπόταμον, ὑποκείμενον εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν Μαντεμοχωρίων, ἔχοντες τεσσαράκοντα στρέμματα ἀμπέλια, χωράφια, ἐλαιῶνας, νεραντζῶνα, ἀσβεστόφουρνον καὶ πηγάδιον, δύο ξυλῖνας γεφύρας, δύο μύλους, ὁ εἰς εἰς καλὴν κατάστασιν ὁ δὲ ἐτοιμόρροπος, εἰς τόρνος καὶ βουνὸν τὸ ὅποιον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κρεββάτα, τὸ δὲ μέρος τοῦτο ὀρίζεται ἀφ' ἐνὸς ἀπὸ τῆν θάλασσαν, ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἡλίαν, τὸ ἀμπέλιον τῆς κολώνας, λιθοσωρίαν, ἀμμουδόπετραν, μέχρι τοῦ χειμάρρου καὶ ἀπὸ τὸν χειμάρρον μέχρι τῆς δὲνᾶς, ὀρίζεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἀπὸ θάλασσαν μέχρις οὗ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν χειμάρρον Ἀρτσιγιάν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μετὰ τὰ δωμάτια τοῦ Μαγουλά καὶ διὰ τοῦ χειμάρρου φθάνει εἰς τὸ βουνὸν ὀξυᾶν τοῦ μοναστηρίου Φιλοθέου καὶ τῶν Ἰβήρων. Εἰς τὴν θέσιν τὴν ὀνομαζομένην Καρναὶ ἔχοντες ὀκτὼ ὁσπήτια, ἀμπέλια καὶ περιβόλια, τῶν ὁποίων τὰ ὄρια εἶναι γνωστὰ μεταξὺ τῶν κατοίκων. Εἰς τὴν θέσιν δὲ καλουμένην Πρόβλακα, ἔχοντες τσιφλίκιον τὸ ὅποιον ὀνομάζεται Πύργος, ἐκεῖ δὲ ἔχοντες μίαν μεγάλην οἰκίαν, ἓνα σταῦλον, ἀχρῶνα καὶ ἄμπελον, τὰ ὄρια δὲ αὐτοῦ τοῦ μέρους εἰσὶν ἀφ' ἐνὸς μὲν θάλασσα, ἀφ' ἑτέρου τὸ τσιφλίκιον τοῦ Ἀγίου Παύλου. Εἰς τὴν θέσιν ὀνομαζομένην Ὁρκίνια ἔχοντες ἐν δωμάτιον διὰ νὰ ἀλιεύωμεν ἰχθῆς ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ἔχοντες δίκτυα, τὸ ἐν εἰς τὴν Πουλάκα, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ὀπίσω καὶ εἰς τὸν Ἰσθμὸν Κομίτζα ἔχοντες περίπου εἴκοσι στρέμματα λειβάδια καὶ εἰς τὸ χωρίον ὀνομαζόμενον Ὁρμύλια ὑποκείμενον εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν Μαντεμοχωρίων ἔχοντες ἐν ὁσπήτιον, ἓνα σταῦλον, ἓνα ἀχρῶνα, μίαν ἀποθήκην καὶ ἄμπελον. Τὰ μέρη ταῦτα ὀρίζονται ἀφ' ἐνὸς μέρους ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὸ χωρίον Ἅγιος Δημήτριος καὶ ἀπὸ τὸ χωρίον Ὁρμύλια. Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὴν συνοικίαν Ὀδὴν Καπάν, ἔχοντες ἐν καπηλειῶν, ὅπερ συνορεύεται ἀφ' ἐνὸς μέρους μετὰ τὸ κτῆμα τοῦ Βατοπεδίου, ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Πελίτζη, καὶ ἀπὸ δύο μέρη μετὰ δημόσιον δρόμον καὶ ἐντὸς τῶν κηροποιεῖων ἔχοντες ἐργαστήριον καὶ μίαν ἀλλήν Περωσιτίσσαν ὀνομαζομένην, τῶν ὁποίων τὰ ὄρια εἶναι γνωστὰ μεταξὺ τῶν κατοίκων. Εἰς τὴν πόλιν τῆς σκάλας ἔχοντες οἰνοπωλεῖον καὶ μετὰ τρία δωμάτια κονάκιον καὶ πλησίον εἰς τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ ὀκτὼ δωμάτια μετὰ Ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Μαρίνης. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σερ-

ρῶν ἔχομεν τὴν ἐκκλησίαν Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος μὲ δώδεκα δωμάτια καὶ εἰς μίαν αὐλὴν δέκα δωμάτια καὶ ἐβραϊκὴν οἰκίαν, εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας ἔχομεν οἰνοπωλεῖον μὲ τρία δωμάτια καὶ ἓνα σταῦλον, καὶ ἐκεῖ πλησίον τρία ἐργαστήρια. Εἰς τὸ χωρίον ὀνομαζόμενον Δοξόμον (;) ἐπαρχίας Ζίχνης, ἔχομεν τσιφλίκιον μὲ δύο δωμάτια, σταῦλον μὲ ἀχυρῶνα, μὲ ἀποθήκην καὶ δύο στρέμματα ἀμπέλων, αὐτὰ δὲ τὰ κτήματά μας συνορεύονται ἀπὸ τρία μέρη μὲ τὸ νερὸν καλούμενον Ἰστρομόνα¹ καὶ ἀπὸ ἓν μέρος μὲ τὸ ἴδιον χωρίον. Εἰς τὸ χωρίον τὸ ὀνομαζόμενον Μοστούμ (;) ὑπάρχει τσιφλίκιόν μας μὲ δύο δωμάτια, μὲ ἓνα σταῦλον, καὶ μὲ ἓνα ἀχυρῶνα καὶ δύο στρέμματα ἀμπέλων, ἐπάνω δὲ εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ χωρίου διερχόμενον ὕδωρ ἔχομεν μιᾶς πέτρας μύλον, τῶν δὲ κτημάτων μας τούτων τὰ σύνορα εἶναι γνωστὰ εἰς τοὺς κατοίκους. Ἐχομεν καὶ εἰς τὰ σύνορα τοῦ χωρίου Ποῦπλιανῆ ἐπαρχίας Πραβίτσας² ἐπὶ τοῦ νεροῦ, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μορφινού, τριῶν πετρῶν μύλον καὶ τούτων τὰ σύνορα εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Εἰς τὰ σύνορα τοῦ χωρίου Χάρακας ἐπαρχίας Αἰήμων, ἔχομεν τσιφλίκιον μὲ δύο δωμάτια, μὲ ἓνα σταῦλον, μὲ ἓνα ἀχυρῶνα, καὶ μὲ δύο στρέμματα ἀμπέλων, ἐπάνω δὲ εἰς τὸ νερὸν³ τοῦ τσιφλικίου καὶ μύλον μιᾶς πέτρας, τὸ μετόχιόν μας δὲ τοῦτο συνορεύεται ἀφ' ἑνὸς μέρους μὲ τὴν θάλασσαν, ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὸ χωρίον ὀνομαζόμενον Πιγιάνη (Πιγιάνη;) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὸ βουνὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἀμπέλια μας. Ἐχομεν δὲ καὶ ἕτερον μετόχιον εἰς τὸ χωρίον ὀνομαζόμενον Γομάτι τῆς ἰδίας ἐπαρχίας Αἰήμων, μὲ δύο δωμάτια, μὲ ἓνα σταῦλον, μὲ ἓνα ἀχυρῶνα, καὶ δύο στρέμματα ἀμπέλων καὶ μίαν οἰκίαν, ἐπὶ δὲ τοῦ νεροῦ τοῦ τρέχοντος κάτω τοῦ εἰρημένου χωρίου, ἓνα μύλον ὅστις συνορεύεται ἀφ' ἑνὸς μὲ τὸ ἴδιον χωρίον, ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴν θάλασσαν, καὶ μὲ τὸν λεγόμενον Ξηροχείμωρον. Ἐχομεν δὲ καὶ ἄλλο μετόχιον εἰς τὸ χωρίον λεγόμενον Κοινδιὰ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Αἰήμων, μὲ δύο δωμάτια, μὲ ἓνα σταῦλον, μὲ ἓνα ἀχυρῶνα καὶ μὲ μίαν μεγάλην οἰκίαν ὀνομαζομένην πύργον καὶ δύο στρέμματα ἀμπέλων καὶ ἓνα ἀνεμόμυλον ὑπεράνω τοῦ ἰδίου χωρίου, ὅστις συνορεύεται ἀφ' ἑνὸς μὲ τὸ χωρίον Σεμάνδρα, καὶ μὲ τὴν θάλασσαν. Ἐχομεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν θέσιν Βετάνιστα ὀνομαζομένην, μάνδραν καὶ ἀχυρῶνα, οὗτινος τὰ ὄρια εἰσι γνωστὰ εἰς τοὺς κατοίκους. Αἱ οἰκοδομαὶ λοιπὸν ἀπάντων τῶν ἀνωτέρω διαληφθέντων δωματίων, οἰκιῶν, ἀμπέλων, κήπων καὶ μύλων, τὰ τρέχοντα νερά, αἱ βρύσεις, ἑκατὸν ἐξήκοντα αἶγες, ἐξήκοντα βούβαλοι, τριάκοντα πέντε βόες καὶ φορβάδες μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀποσπάσαντες ἀπὸ τὰ κτήματά μας καὶ ἐπὶ ἀγαθοεργίᾳ μετατρέψαντες εἰς ἀφιερώματα τὰς οἰκοδομὰς ταύτας, ἀμπέλια, κήπους, μύλους καὶ ποίμνια, ἐνεχειρίσαμεν εἰς τὸν ἀνωτέρω μνημονεύμενον

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ποταμοῦ Στρυμῶνος.

2. Ἡ σημερινὴ Ἐλευθερούπολις, τὸ παλαιὸν Πράβι, ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ πρὸς Καβάλαν.

3. Ὃπου ἀναγράφεται ἡ λέξις νερὸ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν αὐλακα νερομύλου.

ἐκπρόσωπόν μας Γαβριήλ Παπᾶ Ἰωάννου, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως ὅπως οὗτος ἕκαστον ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων μας δεόντως καλλιεργῇ καὶ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων ἐξοδεύῃ τόσον διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν αὐτῶν ὅσον καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν νομίμων δικαιοματίων, διὰ κήπων καὶ μύλων, τὰ δὲ μένοντα εἰσοδήματα νὰ ἐξοδεύῃ διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς διαληφθείσης μονῆς μας καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς τοὺς ἐν αὐτῇ κατ' ἔθιμον διαμένοντας. Ἐκ δὲ τῶν ποιμνίων τὰ μὲν ἀρσενικά νὰ πωλῇ καὶ ἐξοδεύῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς μονῆς καὶ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὴν ὥς καὶ εἰς ἀναχωροῦντας πτωχοὺς, τὰ θηλυκὰ δὲ νὰ κρατῇ διὰ τὰ ἀφιερώματα ἣ δι' ὄντινα οἱ πτωχοὶ τοῦ μοναστηρίου θελήσουν. Συνεφωνήθη προσέτι μετὰ τοῦ εἰρημένου ἐπιτρόπου Γαβριήλ Παπᾶ Ἰωάννου, ἵνα οἱ πτωχοὶ μοναχοὶ τῆς διαληφθείσης μονῆς ὧσιν ἀπλοῖ ἐπιθεωρηταὶ τοῦ ἀφιερώματος, ὁ δὲ ἐπίτροπος ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ τὰ ἀφιερώματα αὐτὰ ὑπὸ ταύτας τὰς συμφωνίας.

Οὗτος ὡμολόγησεν ὅτι ἀπεδέχθη καὶ ἀφοῦ ἐπεβεβαίωσεν ἅπασαν τὴν περὶ τούτου ὁμολογίαν του, ἐπρότεινεν ὅπως ὑπὸ αὐτὰς τὰς συμφωνίας τὰ κτήματα ταῦτα ἔγιναν ἀφιερώματα καὶ ἐδόθησαν αὐτῷ ὅμως κατὰ τὸν μέγαν Ἰμάμην τὸ ἀφιέρωμα τοῦ τόπου τῶν οἰκοδομῶν, ἀμπέλων, κήπων καὶ μύλων καὶ μάλιστα τῶν ποιμνίων δὲν ἔγιναν κτῆμα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ ἀφιέρωμα τοῦ τόπου, ὅστις εἶναι κτῆμα, πλὴν δὲν ὑποστηρίζεται, πρέπει νὰ ἐπιστραφῇ ἀπὸ τὸν ἐπίτροπον καὶ νὰ γίνῃ ἰδιοκτησία αὐτοῦ. Πλὴν ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἱμάμην Γιουσούφ τὸ ἀφιέρωμα εἶναι ἀληθές καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, καὶ κατὰ τὸν ἱμάμην Μεχμέτ ἐπειδὴ τὸ ἀφιέρωμα τῆς κινητῆς περιουσίας τοῦ μοναστηρίου εἶναι ἀληθές καὶ ἐδόθη εἰς τὸν ἐπίτροπον καὶ μετὰ τὴν παράδοσιν θεωρεῖται ἀναγκαῖον νὰ ὑπάρχῃ ἐπειδὴ ὁ διαληφθεὶς ἐπίτροπος Γαβριήλ Παπᾶ Ἰωάννου ἐζήτησε δι' ἀποφάσεως νομικῆς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἀφιερώματος τὸ ὁποῖον ἐχορηγίθῃ εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο κατὰ τὰς γνώμας τῶν εἰρημένων νομοδιδασκάλων Ἰμάμηδων, οἷς ὁ Ὑψιστος Θεὸς γένοιτο ἴλεως, δι' ἀποφάσεως νομικῆς ἐπικυροῦται τὸ ἀφιέρωμα τοῦτο καὶ ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ, καὶ δίδεται τὸ παρὸν τῷ εἰρημένῳ ἐπιτρόπῳ Γαβριήλ Παπᾶ Ἰωάννου.

Ἐγράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ Ραμαζὰν τῷ 976 ἔτει Ὁθωμανικῷ (Ἔτος 1569 περὶ τὰ τέλη Μαρτίου).

Οἱ παρερρεθέντες μάρτυρες

Ὁ εὐγενέστατος καὶ ἐνδοξότατος Μουσταφᾶ Τσελεπής υἱός.

Πακῆ, Τεφτέρ Ἐμίνης καὶ Ρούμελης.

Ὁ Γραμματεὺς Μεχμέτ Τζελεπής.

Ὁ Μαχμουτ υἱὸς Ἀλῆ.

Ὁ Σουλεϊμὰν Τζελεπής υἱὸς Χασάν.

Ὁ Χουσεῖν Τζελεπής υἱὸς Ἰλιάς.

Ὁ Ἐρτονγρονὺλ Τσαούσης.

Σουλεϊμάν Τζελεπής υἱὸς Χουσεῖν.
 Μουσταφά Τζελεπής υἱὸς Σααδῆ.
 Μουράτ υἱὸς Ἀλάι ἐλ' Ἐντίν.
 Ἰπραχίμ Κάλφα.
 Λεοβίς Τζελεπή υἱὸς Χατζῆ Ἀλῆ.
 Μουσταφά Τζελεπής υἱὸς Χατζῆ Ἀλῆ.
 Μουσταφά Τζελεπής υἱὸς Ἀχμέτ.
 Μουσταφά Τζελεπής υἱὸς Ἀλάι Ἐντίν.
 Ἰμπραχίμ υἱὸς Γιουσούφ.
 Χατζῆ Χασάν καὶ λοιποί.

2

Κώδ. 1α, I. Κ. Φ. 90 ἀριθ. 155

Ἀντίγραφον

ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπεδίου¹ φερμανίου τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν πρὸς τοὺς κατῆδες Θεσσαλονίκης, Σιδηροκάστρου, Σερρών, Δράμας, Βεροίας καὶ Πραβίου.

"Αμα φθάσῃ ἡ ὑψηλή μου αὕτη διαταγή, ἔστω γνωστὸν ὅτι οἱ μοναχοὶ τῶν μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους τοῦ κειμένου εἰς τὸν ὑμέτερον καζάν, ἐλθόντες εἰς τὴν ὑψηλήν μου Πύλην ἐξέθεσαν δι' ἀναφορὰς των, ὅτι ἐντὸς τῶν ρηθέντων καζάδων ἔχομεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας, ἀμπέλους, χωράφια, μύλους, ἐργαστήρια, οἰκίας, καὶ ζῶα, καὶ ὅτι εἰς τὸν Λόγγον² ἐπίσης ἔχομεν παλαιόθεν μέχρι τῆς σήμερον, πύργους, αἰγας καὶ ἄλλα ἐν γένει μικρὰ καὶ μεγάλα πράγματα. Πρὸς δέ, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς γαίας τοῦ Δημοσίου³ ἐπωλήθησαν εἰς τὰ μοναστήριά μας κτήματα καὶ ζῶα, διὰ ταῦτα πάντες ἀπὸ συμφώνων δανεισθέντες δεκατέσσαρας χιλιάδας φλωρία καὶ χρεωθέντες μὲ αὐτά, ἡγοράσαμεν ἀπὸ τὸ Δημοσίον ἀντὶ δεκατεσσάρων χιλιάδων φλωρίων τὰ ρηθέντα κτήματα, χωράφια, ἀμπέλους, μύλους, μπιστάνια, τσιφλίκια, ζῶα, ὅπως ταῦτα καὶ τὰ ἔκπαιλα κρατοῦντα, ὧσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἡμῶν μοναχῶν τῶν ἐν αὐτοῖς προσερχομένων καὶ ἀπερχομένων. Τὰ κτήματα ταῦτα δὲν θὰ ἐξουσιάζονται παρ' οὐδενὸς ἐκ τῶν μοναχῶν τῶν μοναστηρίων μας ἀλλὰ θέλουν χρησιμεύει πρὸς φιλοξενίαν τῶν προσερχομένων καὶ ἀπερχομένων ἐκ τῶν μοναστηρίων, ἔσονται

1. Τὰ ἀνωτέρω προτάσσονται τοῦ κειμένου τοῦ ἀντιγράφου τοῦ φερμανίου, τεθέντα ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

2. Λόγγος, τουρκιστὶ Λογκόρ. Πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς χερσονήσου τῆς Χαλκιδικῆς, δευτέρας κατὰ σειρὰν, δηλαδὴ τῆς Σιθωνίας τὴν ὁποίαν καὶ σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκιδικῆς καὶ οἱ Ἄγιοιρεῖται ἀποκαλοῦν Λόγγον.

3. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, μερηγιέ.

δὲ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν μοναστηρίων. Πρὸς τοῦτο παρακαλοῦμεν ἵνα οἱ φορολογικοὶ ὑπάλληλοι¹ καὶ εἰσπράκτορες, οἱ βακουφτζίδες, οἱ βοϊβόδαι καὶ οἱ ἀστυνόμοι² νὰ μὴν ἐπεμβαίνουν κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὰ ρηθέντα κτήματα, ζῶα, μικρὰ καὶ μεγάλα ἡμῶν πράγματα. Ἐπίσης παρακαλοῦμεν ὅπως οἱ φορολογικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ εἰσπράκτορες, οἱ βακουφτζίδες καὶ οἱ βοϊβόδαι νὰ μὴν ἐρχονται καὶ ἐνοχλοῦν τοὺς ἄλλους μοναχοὺς μὲ πρόσχημα ὅτι ὁ δεῖνα ἀπέθανεν ἢ ἐπῆγεν εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ὅτι ἡ περιουσία του, τὰ κτήματά του, τὰ πράγματα καὶ τὰ ζῶα του ἀπωλέσθησαν ἀλλὰ πάντα ταῦτα νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν μοναστηρίων καὶ τὴν ἐξουσίαν μας κατὰ τὰς ἑκκαλαὶ διαταγὰς τῶν παλαιῶν θανόντων σουλτάνων καὶ κατὰ τὴν ἀνὰ χεῖρας μας ἱερὰν ἀπόφασιν τοῦ ἀποθανόντος σουλτὰν Μουρά Χάν.

Ἐὰν λοιπὸν μᾶς δοθῇ τοιαύτη τις ὑψηλὴ διαταγή, τότε εἷς ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, ἀφοῦ διασκορπισθῶμεν εἰς διάφορα μέρη, καὶ ἀφοῦ προσπαθῶμεν νὰ συνάξωμεν δι' ἐλεημοσινῶν χρήματα, θέλομεν πληρώσει τὰς δεκατέσσαρας χιλιάδας φλωρία, τὰ ὅποια ἐδανείσθημεν, ὥσαύτως δὲ θέλομεν πληρῶνει καὶ παραδίδει καθ' ἕκαστον χρόνον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους κατὰ τὸν νόμον τὸν βασιλικὸν τὸ δι' ἡμᾶς ὀρισμένον χαράτζιον ἐξ ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἀκτσέδων εἰς τὸ Βασιλικὸν Ταμεῖον. Τὰ δὲ τζιφλίκια ποῦ ἔχομεν εἰς ἄλλους τόπους ἐκτὸς τῶν ρηθέντων μοναστηρίων, τὰ ἡγοράσαμεν ἔναντι τριάκοντα χιλιάδων ἀκτσέδων, τοῦτο δὲ τὸ ποσὸν τὸ κατεβάλομεν εἰς τὸ Δημόσιον δίδοντες τὸ δέκατον κατὰ τὸν φορολογικὸν πίνακα τοῦ βιλαετίου τὸ εἰσπραττόμενον μέσον τοῦ καντῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀλωνίων ἀφοῦ δὲ τὰ ὑπόλοιπα δοθῶσι κατὰ τὴν ὑψηλὴν διαταγὴν εἰς τὸ ρηθὲν ταμεῖον, τὰ μένοντα θέλουν χρησιμεύει εἰς διατροφὴν τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις προσερχομένων καὶ ἀπερχομένων ἐντεῦθεν. Ἐὰν κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἀπόφασιν δὲν μᾶς δοθῇ τοιαύτη ὑψηλὴ διαταγή, τότε θέλομεν ἐπιστρέφει τὰ ρηθέντα καὶ ἀφοῦ ταῦτα πωλήσωμεν καὶ ἀπέλθωμεν, θέλομεν πληρώσει τὰ φλωρία τὰ ὅποια ἐδανείσθημεν. Τούτου ἔνεκα, ἀφοῦ διασκορπισθῶμεν εἰς διάφορα μέρη, τότε τὰ μοναστήριά μας θέλουσιν ἐρημωθῇ καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι βεβαιότατον ὅτι θέλει χαθῇ τὸ ὀρισμένον χαράτζιον τὸ ὁποῖον δίδομεν κατ' ἔτος. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀφοῦ μᾶς δοθῇ ἱερὸς φετῶς³ καὶ ἀφοῦ κατὰ τὸν φετῶν τοῦτον ἀποφασισθῇ ὥστε αἱ οἰκίαι, ἄμπειλοι, κηποι, ἐργαστήρια, μύλοι, πρόβατα καὶ ἄλλα ζῶα, τὰ ὅποια οἱ πρότερον μοναχοὶ ἐξουσιάζουσιν ἢ ἔλαβον διὰ τίτλων ιδιοκτησίας ἀπὸ τὸ Δημόσιον καὶ τὰ ὅποια χρησιμεύουν δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τοὺς εἰς τὰ μοναστήρια εἰσερχομένους πτωχοὺς καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας τούτους, γίνωσι ἀφιερῶματα⁴ καὶ παραδοθῶν εἰς τὸν

1. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, ἐμίν.

2. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, μείντουχά.

3. Φετῶς σημαίνει ἱερονομικὴ γνώματευσις.

4. Τὸ τουρκικὸν κείμενον ἐβκάφ πληθυντικὸς τοῦ βακούφ (βακίφ).

ἐπίτροπον μετὰ τῶν εισοδημάτων αὐτῶν, τότε παρακαλοῦμεν νὰ μὴν ἐπεμβαίνει τις καὶ νὰ μὴ δύνηται νὰ φέρῃ οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπὶ τῶν ρυθμισθέντων οὕτω, ἐπειδὴ δὲ οἱ ἴδιοι δὲν ἔχουσι κτήματα, διὰ ταῦτα αἰτούμεθα ὥστε τὰ χωράφια, τὰ λειβάδια, οἱ βοσκότοποι¹, οἱ πύργοι, τὰ ὁποῖα ἤδη ἔλαβον ἀπὸ τὸ Δημόσιον ἢ πρότερον ἡγόρασαν ἀπὸ τοὺς ραγιαδες, νὰ εἶναι κτήματα καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τῶν Ὀθωμανῶν, νὰ δύναται νὰ ἔχῃ κτήματα, ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα ἐξουσιάζουσιν οἱ ραγιαδες δι' ἐνοικίον, ταῦτα οὐτε νὰ τὰ πωλοῦν δύνανται οὐτε νὰ τὰ δίδουν εἰς ἀφιερώματα, τὸ δικαίωμα δὲ τοῦτο οὐδεὶς ἄλλος νὰ τὸ ἔχῃ πλὴν τοῦ σουλτάνου.

Διὰ ταῦτα τὰ τοιοῦτον εἶδους ἀφιερώματα τῶν ρηθέντων μοναχῶν δὲν θὰ ἔχουσι τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύν. Πρὸς δὲ οἱ ρηθέντες μοναχοὶ ἀπήτησαν ὥστε, ἐπειδὴ ταῦτα ἐδωρήθησαν ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου καὶ ἐπειδὴ οὗτοι λαβόντες τὴν ρηθεῖσαν ἀπόφασιν μὴν θερίζουν καὶ πληρώνουν τὸ δέκατον τὸ ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ Γενικὸν Κτηματολόγιον² διὰ τὰ λειβάδια, βοσκοτόπους καὶ πύργους εἰς τὰ ὁποῖα βόσκουν τὰ ζῶα των, οὐδεὶς νὰ ἐπεμβαίνει εἰς ταῦτα καὶ ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἀποθάνῃ νὰ μὴ δίδουν τίτλους ιδιοκτησίας ἐπὶ τῇ αἰτίᾳ ὅτι ἔχει μερίδιον ἐπὶ τῶν ρηθέντων, ἀλλὰ τὸ μερίδιον τῶν ἀποθησκοπόντων νὰ μὲν εἰς τοὺς ἐναπολειφθέντας καλογιζοῦν. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ ταῦτα εἶναι σωστὸν νὰ ἀποφασισθῇ τοῦτο, τότε εἶναι νόμιμον νὰ μᾶς δοθῇ ὑψηλὸν φοιρᾶνιον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς παραβαίνει τὴν ὑψηλὴν διαταγὴν, διὰ ταῦτα διατάττω, ὅπως οὐδεὶς δύναται κατὰ τὸν νόμον νὰ ἐπεμβαίνει.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπέμβασις αὕτη προήλθεν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, διότι ἡγόρασαν ἀπὸ τοὺς ραγιαδες τόπους καὶ τοὺς ἀφιέρωσαν εἰς τὰ μοναστήριά των καὶ ἐπειδὴ δὲν δίδουν τὸ νόμιμον δέκατον, ἀλλ' ὠρισμένον ποσὸν μικρὸν ὥς δόσιν καὶ ἐπειδὴ ὁ εἰσπράκτωρ ἐναντιοῦται εἰς τὸν ἱερὸν νόμον, καὶ ὥς ἐκ τούτου ἐπῆλθε ζημία εἰς τὰ βασιλικά δικαιώματα, διὰ ταῦτα εἶναι ἀπηγορευμένον διὰ νόμον νὰ μὴ ἐπεμβαίνον ἐφ' ἐξῆς οἱ παραβαίνοντες τὴν ὑψηλὴν μὴν διαταγὴν. Πρὸς δέ, ἐπειδὴ ἐξεδόθη ἱερὸς φετῶς καὶ ἐπειδὴ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐδόθη ἀναφορὰ κατὰ τὸ ἔτος 966 τὴν 7ην ἡμέραν τοῦ μηνὸς Σαμπάν, διὰ ταῦτα διατάσσω, κατὰ τὸν ἱερὸν φετῶν, ὁ εἰσπράκτωρ νὰ μὴν ἐπεμβαίνει ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀπέθανε τις, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὸν ἱερὸν φετῶν. Πρὸς δὲ παραγγέλλω ἐπίσης, μόλις φθάσῃ ἡ ὑψηλὴ μὴν διαταγὴ, ἐπειδὴ οἱ ρηθέντες μοναχοὶ πληρώνουν τὸ ὠρισμένον δι' αὐτοὺς δόσιμον τῶν ἐβδομήκοντα χιλιάδων ἀκτσέδων, κατὰ τὸν φορολογικὸν πίνακα τοῦ βιλαγετίου, καὶ ἐπειδὴ καλλιεργοῦντες τὰς γαίας πληρώνουν τὸ δέκατον καὶ ἐπειδὴ καθ' ἕκαστον ἔτος μέσον τοῦ Ἱεροῦ Δικαστηρίου εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀλωνίσματος πληρώνουσιν ἀκριβῶς τὰ δέκατα

1. Τὸ τουρκικὸν κείμενον γιὰ τὰ κυρίως σημαίνει ἕκτασιν ἀκαλλιέργητον εὐρισκομένην εἰς ὑψώματα καὶ χρησιμοποιοῦμένη ὥς βοσκότοπος.

2. Τὸ τουρκικὸν κείμενον, ντεφτὲρ χακανί.

εἰς τὸ Βασιλικὸν Ταμεῖον καὶ ἐπειδὴ ἐκτελοῦν τὰς οἰκονομικὰς τῶν ὑποχρεώ-
σεις, διὰ ταῦτα διατάττω νὰ ἐνεργήσητε κατὰ τὸν πίνακα τοῦ βιλαετίου καὶ
τοὺς ἱεροὺς φετγάδες, καὶ νὰ ἐμποδίσητε πάντα ἄλλον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ
ἐναντίον. Ὑπερὶ δὲ τινες ἐκ τῶν ἀποθανόντων δὲν ἔχουσιν ἴδιον μερίδιον ἐπὶ
τῶν ρηθέντων τόπων, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἤδη ζῶντες μοναχοὶ ἐξουσιάζουσιν αὐτοὺς
τοὺς τόπους κοινῶς πληρῶνόντες τὸ ὠρισμένον δόσιμον, διὰ ταῦτα, ἐὰν οἱ εἰς-
πράκτορες, οἱ βακουφτζίδες, οἱ βοϊβόδαί, οἱ ἀστυνόμοι, θελήσουν νὰ ἐνεργήσουν
ἐναντίον τῶν ἱερῶν νόμων, νὰ ἐπέμβωσιν εἰς τὰ ταπία τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἀνὰ
χεῖρας τῶν καὶ διὰ τὰ ὁποῖα καθ' ἕκαστον χρόνον πληρῶνουν τὸ ὠρισμένον
δόσιμον, καὶ εἰς τὰς οἰκίας αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἀφιερῶματα διὰ τοῦ Ἱεροῦ Νόμου,
εἰς τοὺς ἀμπέλους τῶν καὶ εἰς τοὺς κήπους τῶν καὶ εἰς τοὺς μύλους τῶν καὶ εἰς
τὰ ἐργαστήριά τῶν καὶ εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν καὶ εἰς τοὺς βόας τῶν καὶ εἰς τὰ
πρόβατά τῶν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ζῶα τῶν καὶ εἰς τοὺς ξένους τοὺς ἐρχομένους
εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ μοναστήριά τῶν καὶ εἰς τοὺς ὑπηρετούντας τούτους καὶ εἰς
τοὺς εἰσπράκτορας τῶν εἰσοδημάτων τῶν καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν ἐξόδων, νὰ τοὺς
ἐμποδίσητε. Ἀφοῦ δὲ οἱ μοναχοὶ καλλιεργήσουν τὰς γαίας τῶν, τότε θέ-
λουνσι πληρῶνει τὴν ἐποχὴν τοῦ ἁλωνίσματος τὸ δόσιμον ὥς καὶ πρότερον κατὰ
τὸν νόμον ἐπὶ τῶν παραχθέντων δημοτικῶν. Ὑμεῖς δὲ θέλετε διατάξει τοὺς
ἀνωτέρω βοϊβόδας νὰ συγκεντρώνουν ταῦτα εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ τοὺς εἰσπρά-
κτορας θέλετε ἀποτρέφει ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι. Ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐναντι-
οῦνται εἰς τὴν ἱερὰν μου διαταγὴν καὶ ἐπιμένωσιν εἰς τοῦτο καὶ ὅσοι τοὺς ἐνο-
χλοῦν, τούτων τὰ ὀνόματα νὰ τὰ γράψητε καὶ νὰ τὰ ἀναφέρητε εἰς τὴν Πύλιν
μου. Ἀφοῦ δὲ μελετήσητε τὴν Ἱερὰν ταύτην ἀπόφασίν μου νὰ τὴν ἐπιστρέψητε
εἰς τὰς χεῖρας τῶν, καὶ νὰ δώσητε πίστιν εἰς τὸ ἱερὸν σύμβολόν μου.

Σεληνιακὸν ἔτος 976, Σαμπάν 13 (1560, 28 Φεβρουαρίου).

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

RÉSUMÉ

Jean Vasdravellis, Deux manuscrits turcs inédits provenant des Archives des monastères de Lavra et de Vatopédion du Mont Athos.

L'auteur publie en traduction grecque deux manuscrits turcs provenant des monastères de Lavra et de Vatopédion. Dans le premier, daté de 1569, sont mentionnées les propriétés des monastères qui se trouvent à la péninsule d'Athos. Le deuxième, firman du sultan Souleïman II, adressé aux juges de Thessalonique, Sidérokastros, Serres, Drama, Veroia et Pravi, donne des instructions sur la gestion des propriétés du Mont Athos.